

โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร จังหวัดสงขลา

รายงานรอบ ๑๒ เดือน ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๑. ความเป็นมา / พระราชดำริ

การใช้เทคโนโลยีการเกษตร หรือนวัตกรรมที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตและสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นเศรษฐกิจการผลิตภาคการเกษตร โดยจำเป็นต้องมีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรวิจัยและพัฒนาภาคการเกษตร ที่เป็นแหล่งบริการความรู้เฉพาะด้านกับเกษตรกรเป้าหมายที่จะต้องนำความรู้ วิทยาการใหม่ และการบริการทางวิชาการโดยอาศัยช่องทาง (Channel) ต่างๆ ที่สามารถให้บริการตรงความต้องการ และทันต่อเหตุการณ์ การจัดตั้งคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้การบริการทางวิชาการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเร็วขึ้น ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบนี้ จะเป็นการบูรณาการนักวิชาการแต่ละสาขา ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน ฯลฯ โดยอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์ เข้าช่วยในการปฏิบัติงาน สามารถเคลื่อนที่เข้าไปได้ทุกจุดสร้างแรงดึงดูดใจให้กับเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย เป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้เกิดการตื่นตัว และยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี

ในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระชนมายุครบ ๕๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงขอพระราชทานุญาตจัดทำโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ กราบบังคมทูลถวายแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงรับโครงการดังกล่าวไว้ในพระราชทานพระราชนุญาตอัญเชิญพระนามาภิไธยย่อไว้ในเครื่องหมาย ตราสัญลักษณ์โครงการ

๒. การสนองพระราชดำริ / การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

หน่วยงานกรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบและเข้าร่วมออกให้บริการคลินิกเกษตรด้านพืช รวมทั้งแจกจ่ายเอกสารคำแนะนำ พันธุ์พืช สารสมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง และสารจุลินทรีย์ป้องกันโรคพืช แก่เกษตรกรผู้เข้ารับบริการฯ และมีการติดตามผล ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

๑. เพื่อให้งานวิจัยพัฒนาและงานบริการวิชาการจัดการไร่นา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป้าหมายที่มีศักยภาพการผลิต ช่วยสนับสนุนกระบวนการบริหารงานเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้เกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

๒. เพื่อสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิชาการ หน่วยงานส่งเสริมและศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการรณรงค์ฟื้นฟูเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

๓.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนองงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตทางการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

๔. พื้นที่เป้าหมาย

๔.๑ พื้นที่เป้าหมายของโครงการ

ในพื้นที่จังหวัดสงขลาตามแผนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแผนจังหวัด

๔.๒ พื้นที่เป้าหมายองงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

ในพื้นที่จังหวัดสงขลาตามแผนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแผนจังหวัด

๕. หน่วยงานรับผิดชอบ

๕.๑ หน่วยงานรับผิดชอบหลักของโครงการ

- สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา กรมส่งเสริมการเกษตร

๕.๒ หน่วยงานวิชาการ (กรมวิชาการเกษตร)

- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสงขลา

๖. งบประมาณ

๖.๑ งบปกติกรมวิชาการเกษตร

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสงขลา ร่วมปฏิบัติงานโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯ ตามแผนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสนับสนุนแผนโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ฯ ของจังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น ๕ ครั้ง โดยร่วมออกให้บริการวิชาการด้านพืชและร่วมจัดนิทรรศการ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ – กันยายน ๒๕๖๑ ซึ่งมีเกษตรกรเข้ารับบริการและขอคำปรึกษาในคลินิกพืช (คลินิกเกษตร ๐๒) จำนวน ๓๘๐ ราย แบ่งตามชนิดพืชที่เกษตรกรประสบปัญหาดังนี้

- พริก	จำนวน ๔๐	ราย
- พืชตระกูลแตง	จำนวน ๕๔	ราย
- พืชตระกูลมะเขือ	จำนวน ๓๗	ราย
- พืชตระกูลถั่ว	จำนวน ๔๗	ราย
- พืชตระกูลผัก	จำนวน ๗๕	ราย

- ยางพารา จำนวน ๑๒๗ ราย

จากนั้นได้มีการติดตามให้บริการแก้ไขปัญหในพื้นที่เกษตรกร(คลินิกเกษตร๐๕) จำนวน ๗๐ ราย โดยการให้คำแนะนำ วิเคราะห์วินิจฉัยโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ยางพารา และพืชอื่นๆ รวมทั้งแจกเอกสารคำแนะนำ เมล็ดพันธุ์พืช และต้นพันธุ์พืช แก่เกษตรกรผู้เข้ามาเข้ารับบริการ สำหรับเกษตรกรที่มีปัญหาต้องแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ได้เข้าไปติดตามในพื้นที่ โดยแนะนำให้ปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อป้องกันกำจัดโรคและแมลงในพืชนั้น ๆ (ตารางที่ ๑) ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยพัฒนาต่อไป

ตารางที่ ๑ ติดตามและประเมินปัญหา การให้บริการในพื้นที่เกษตรกร (คลินิกเกษตร ๐๕)

ชนิดพืช	ปัญหาที่พบ	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
พริก	ใบหงิก	๑. เพิ่มความชื้นในแปลงด้วยการให้น้ำในช่วงแล้วอย่างสม่ำเสมอ ๒. ใช้สารสกัดฉีดพ่น ถ้าระบาดรุนแรงฉีดพ่นด้วยสารเคมีคาร์โบซัลเฟน, อิมิดาคลอพริด อย่างใดอย่างหนึ่งทุกๆ ๗-๑๐ วัน
	ยีนต้นตาย	๑. คลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น แมนโคแซบ ก่อนหว่าน ๒. ใช้สารจุลินทรีย์ Bacillus Subtilis หรือ ใช้สารเคมีเบนโนมิลฉีดพ่น
	โรคแอนแทรคโนส	๑. ปลูกพืชหมุนเวียนทุก ๒-๓ ปี ๒. กรณีที่เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ต้องเลือกเก็บเมล็ดจากต้นที่ไม่เป็นโรค ๓. ก่อนหว่านคลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่นเบนโนมิล แมนโคแซบ เป็นต้น ๔. พ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น เบนโนมิลคาร์เบนดาซิม เป็นต้น ๕. แนะนำใช้ชีวภัณฑ์กรมวิชาการเกษตร Bacillus subtilis ๒๐ W ๑๖ ฉีดพ่นทุก ๗ วันจนถึงเก็บเกี่ยว
ตระกูลแตง	โรคราน้ำค้าง	สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นได้ผลดี แคปแทน อัตราผสมใช้ ๑ กรัม ผสมน้ำ ๕๐๐ ซีซี. (หรือครึ่งลิตร) หรือ ๓๕-๔๐ กรัม ผสมน้ำ ๒๐ ลิตร (๑ ปี๊บ)
	เพลี้ยไฟ	๑. การป้องกัน และกำจัดใช้สารเคมีหลายชนิด เช่น แลนเนท เมทไธโอคาร์บ ๒. อาจปลูกพืชเป็นกันชน เช่น ปลูกมะระจันทน์ล้อมที่ไว้สัก ๒ ชั้น แล้วภายในจึงปลูกแตงโม เพราะมะระ

		ขึ้นค้างจะช่วยปะทะการแพร่ระบาดของเพลี้ยไฟให้ลดลงได้ และมะระที่โดนเพลี้ยไฟเข้าทำลายจะต้านทานได้ และเสียหายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
--	--	--

ตารางที่ ๑ (คลินิกเกษตร ๐๕) ต่อ

ชนิดพืช	ปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
มะเขือ	โรคแอนแทรกโนส อาการผลค่อนข้างกลมสีน้ำตาลยุบเป็นแอ่งลงไปบนเนื้อ	<p>๑. เลือกซื้อเมล็ดพันธุ์ที่มีการรับรองว่าไม่มีเชื้อรา หากไม่แน่ใจให้แช่น้ำอุ่น ๔๙ - ๕๐ องศาเซลเซียส เป็นเวลานาน ๓๐ นาที แล้วจุ่มในสารละลายของจุนสี (CuSO_4) ก่อนปลูกเมื่อต้นกล้าออก และพดต้นที่เป็นโรค ฉีดพ่นด้วยสารเคมี ไธแรม หรือแคปแทน อัตรา ๕๐-๖๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร ทุก ๆ ๕-๗ วัน และหลังย้ายต้นกล้าลงแปลงปลูกใหญ่แล้ว หากพบว่ามีอาการระบาดของโรคให้ฉีดพ่นด้วยมานาบ หรือแมนเซท ดี ทุก ๕-๗ วัน จนกว่าจะพ้นระยะการระบาด</p> <p>๒. หลีกเลี่ยงการปลูกมะเขือซ้ำลงในแปลง หรือดินปลูกที่เคยมีโรคระบาดอย่างน้อย ๓ ปี โดยนำพืชชนิดอื่นมาปลูกหมุนเวียน</p> <p>๓. เก็บทำลายซากพืชที่เป็นโรค และต้นมะเขือที่งอกหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วให้หมด</p>
	โรคโคนเน่าหรือโรคเหี่ยวตาย (Wilt)	<p>๑. รักษาความสะอาดแปลงปลูก โดยการเก็บเศษซากพืชที่ค้างอยู่ในแปลงออกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอก และปูนขาว เมื่อพดต้นที่เป็นโรคควรถอนทิ้ง และถ้าทำได้ให้เผาทำลาย</p> <p>๒. พบโรคระบาดใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคพืช เช่น ฟิซีเอ็น บี ไวตาแวกซ์ เอทรีไดอาโซล ฟิซี เอ็น บี ผสมเอทรีไดอาโซล จะสามารถลดการระบาดของโรคได้ แต่ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง</p>
	โรคราแป้งบนผิวใบมีลักษณะเป็นผงสีขาว ถ้าเป็นรุนแรงทำให้ใบแห้งตาย	ตัดแต่งกิ่ง ใบ ให้โปร่ง เก็บรวบรวมเศษซากพืชที่เป็นโรคเผาทำลายเพื่อลดการแพร่กระจายของโรค หรือใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืชเบนโนมิลผสมน้ำพ่นในระยะที่มีการระบาดของราอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๑ (คลินิกเกษตร ๐๕) ต่อ

ชนิดพืช	ปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
ถั่วฝักยาว	โรคราน้ำค้าง	<p>๑. ใช้เมล็ดพันธุ์ปราศจากเชื้อ หรือแช่เมล็ดในน้ำอุ่นอุณหภูมิ ๕๐ องศาเซลเซียส นาน ๒๐-๓๐ นาที ก่อนปลูก หรือคลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เมทาแลกซิล หรือเมทาแลกซิล + แมนโคแซบ</p> <p>๒. จัดระยะปลูกให้เหมาะสม ไม่ปลูกพืชแน่นจนเกินไป เพื่อให้มีการระบายอากาศในแปลง</p> <p>๓. เมื่อพบอาการของโรคในแปลง ควรฉีดพ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น เมทาแลกซิล แมนโคแซบ คลอโรทาโรนิล</p>
	โรคราแป้ง	<p>๑. ไม่ควรเก็บเมล็ดพันธุ์จากต้นเป็นโรคไปทำพันธุ์</p> <p>๒. แปลงที่มีประวัติการระบาดของโรคนี้ ควรพ่นสารป้องกันกำจัด กำมะถันผงละลายน้ำ หรือคาราเทน</p>
พืชตระกูลผัก	โรคโคนเนาคอดินของคะนา	<p>๑. หวานเมล็ดฝักอย่าให้แน่นทึบเกินไป</p> <p>๒. ไซยาป้องกันกำจัดเชื้อราละลายน้ำในอัตราความเข้มข้นน้อยๆ รดลงไปบนผิวดินให้ทั่วสัก๑-๒ ครั้ง ถ้าได้ยาเทอราโคลซึ่งเพนยาป้องกันกำจัดเชื้อราในดินโดยตรงจะได้ผลดียิ่งขึ้น แต่โดยทั่วไปไซไซเนบมาเนบ ละลายน้ำรดก็ได้ผลบาง</p> <p>๓. ทำทางระบายน้ำให้ดี อยาใหมน้ำขังแฉะในแปลงกล้า หรือยกทรงนูนสูงเพื่อให้น้ำระบายได้เร็วววย</p>
	โรคราน้ำค้าง	<p>๑. ให้ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัด เช่น ไซเนบ มาเนบ ไดโพลาแทน เบนเลท หรือ เบนโมบิล ดาโนบิล แคปแทน หรือ ชนิดอื่นๆ ที่มีสารทองแดงเป็นองค์ประกอบสารประกอบทองแดงไม่ควรใช้ในระยะที่ยังเป็นต้นกล้าเพราะเป็นพิษต่อต้นกล้า</p>
	โรคแผลวงกลมสีน้ำตาลไหมของคะนา	<p>๑. หวานเมล็ดฝักอย่าให้แน่นทึบเกินไป</p> <p>๒. แนะนำใช้ชีวภัณฑ์กรมวิชาการเกษตร Bacillus subtilis ๒๐ W ๓๓ ฉีดพ่นระยะกล้า ๗ วันและฉีดต่อเนื่องทุก ๗ วันจนถึงเก็บเกี่ยว</p>

ตารางที่ ๑ (คลินิกเกษตร ๐๕) ต่อ

ชนิดพืช	ปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
ยางพารา	อาการเปลือกแห้ง	๑. ไม่ควรกรีดติดต่อกันหลายวันและดูแลรักษาต้นให้สมบูรณ์ ๒. ให้ใส่ปุ๋ยบำรุง และให้กรีดตามคำแนะนำของ กรมวิชาการเกษตร
	โรคราก	๑. ขุดคูล้อมบริเวณต้นที่เป็นโรค และต้นที่ไม่เป็นโรค (กว้าง ๓๐ ซม. ลึก ๖๐ ซม.) ๒. ใช้สารเคมีไตรดีมอร์ฟ อัตรา ๑๐-๒๐ ซีซี/น้ำ ๑-๒ ลิตร/ต้น หรือ โพรพิโคนาโซล อัตรา ๓๐ ซีซี/น้ำ ๓ ลิตร/ต้น โดยขุดดินรอบโคนต้นกว้าง ๑๕-๒๐ ซม. เทสารเคมีลงไปในรอบรอบๆ โคนต้น
	โรคราแป้ง	๑. แหล่งปลูกยางที่เป็นเขตระบาดของโรคไม่ควรปลูกยางพันธุ์อ่อนแอ เช่น PB ๒๓๕ ๒. สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อราฉีดพ่นในแปลงขยายพันธุ์ยางเพื่อป้องกันโรค - เบนอมีล (Benomyl) - คาร์เบนดาซิม (carbendazim) - ไตรดีมอร์ฟ (tridemorph) - คาร์เบนดาซิม (carbendazim)
	ใบร่วงจากเชื้อรา Phytophthora	๑. แหล่งปลูกยางที่เป็นเขตระบาดของโรค ไม่ควรปลูกพันธุ์ยางอ่อนแอ เช่น RRIM๖๐๐ ๒. กำจัดวัชพืช และตัดแต่งกิ่งในสวนยางให้โปร่ง ๓. แหล่งที่พบการระบาดของโรค ควรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อราฉีดพ่นในแปลงขยายพันธุ์ยางเพื่อป้องกันโรค - เมทาแลกซิล (metalaxyl) - ฟอสเอทริลอลูมิเนียม (Fosetyl - aluminium)

๘. ผลสำเร็จ / ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

๑. เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ และพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น

๒. เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีความรู้และทักษะในการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก และไม้ผล ที่มีศักยภาพในพื้นที่

๙. ปัญหา / อุปสรรค

- เกษตรกรที่มารับบริการส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมตัวอย่างพืชมาร่วมด้วย ทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ภาพกิจกรรม การให้บริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯ จังหวัดสงขลา